

แผนการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก

เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

ปี 2566

สถานีพัฒนาที่ดินกรุงเทพมหานคร

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1

กรมพัฒนาที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72(1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ได้นำแนวคิดของ องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืน ให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

สถานีพัฒนาที่ดินกรุงเทพมหานคร ร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1 และกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้สถานีพัฒนาที่ดิน กรุงเทพมหานคร ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกร มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินกรุงเทพมหานคร
กันยายน 2566

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-2
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของแขวง	1-3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 สภาพภูมิประเทศ	2-2
2.3 สภาพภูมิอากาศ	2-2
2.4 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน	2-4
2.5 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-6
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.2 ทรัพยากรดิน	3-1
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-5
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของแขวง	5-3
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-3

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 แผนการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชน	7-4
เอกสารอ้างอิง	อ-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศนำร่อง (Pilot Station) จังหวัดสมุทรปราการ ¹ (ปี พ.ศ. 2536-2565)	2-3
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร	2-5
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ปี 2565	2-6
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ปี 2565	2-7
3-1	สมบัติดิน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร	3-2
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร	6-6
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการ ในปีงบประมาณ 2567-2571	7-7
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-9
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)	7-11

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-3
2-1	ขอบเขตการปกครอง แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร	2-1
2-2	กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรกรุงเทพมหานคร	2-3
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร	2-6
3-1	ทรัพยากรดิน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร	3-3
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร	4-4
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร	4-5
6-1	เขตการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร	6-7

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทานแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายในปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่างๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นและอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2565 – 30 กันยายน 2566

1.4.2 สถานที่ แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ เช่น ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนา จังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะทำงานวิชาการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน / สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสถานภาพของทรัพยากรของตำบล

2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/ กิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

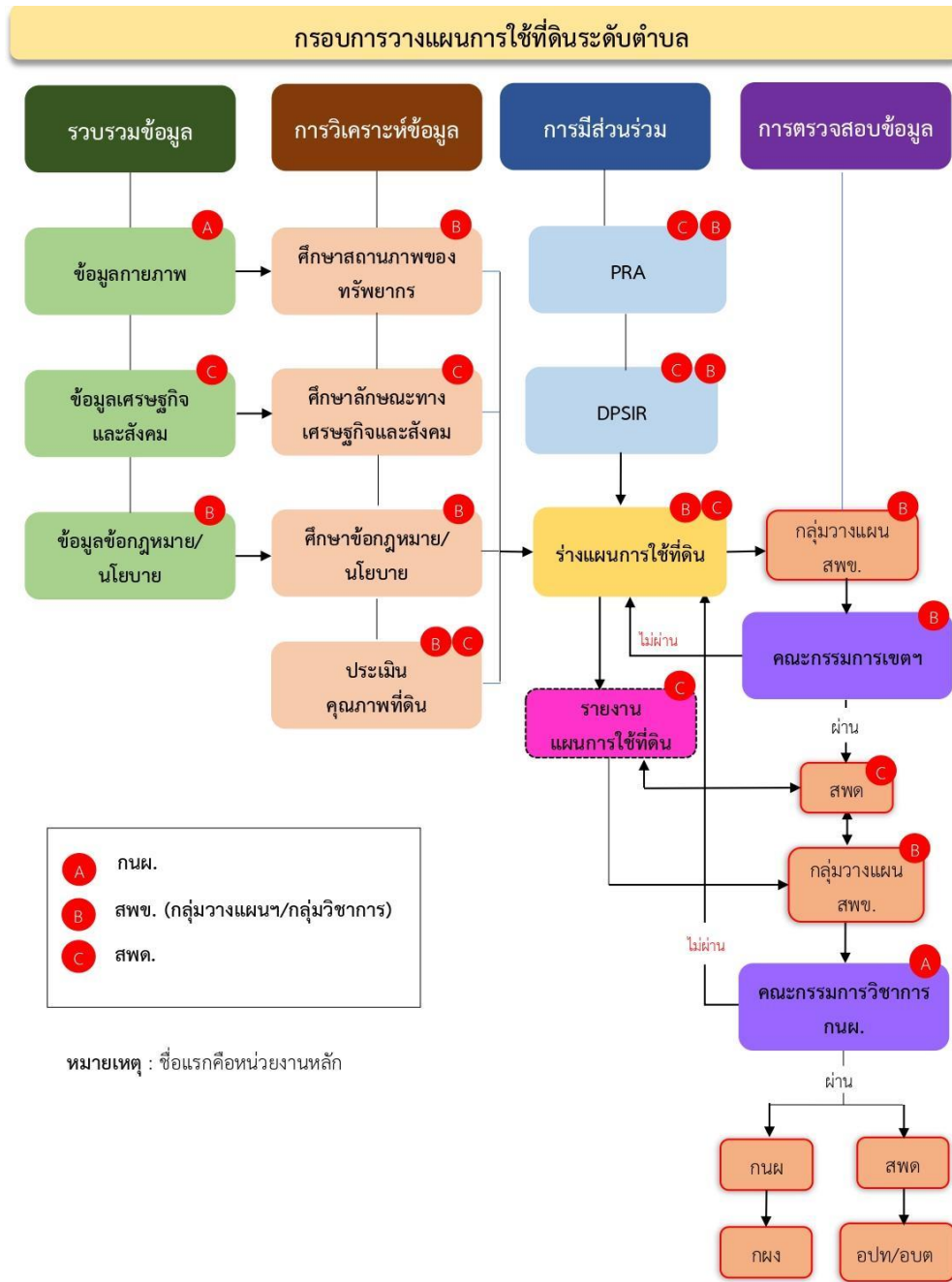
จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแสดง ดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของแขวง

เขตคลองสามวา “มีวัดวาอาราม มัสยิดงาม คู่วัฒนธรรม ไร่ข้าวไร่หญ้าเขียวขจี อีกรังสีชุมชน สวนสัตว์ซาฟารีน่ายล ทุกชุมชนส่วนร่วมดี”

(สำนักงานเขตคลองสามวา, 2566)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

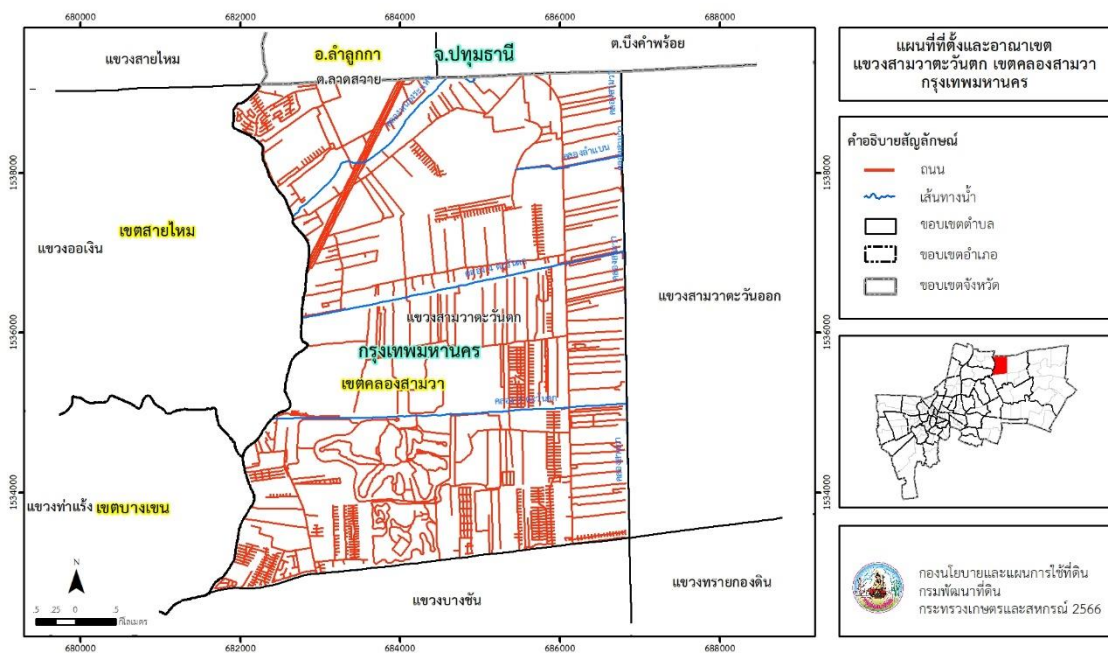

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเขตคลองสามวา มีพื้นที่ประมาณ 27 ตารางกิโลเมตร หรือ 16,762 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลลาดสวาย ตำบลบึงคำพร้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	แขวงบางชัน เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	แขวงสามวาตะวันออก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	แขวงออเงิน เขตสายไหม แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

รูปที่ 2-1 ขอบเขตการปกครอง แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

2.2 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำเจ้าพระยาและลุ่มน้ำบางปะกง ทิศตะวันตกมีคลองบึงพระยาสุเรนทร์ไหลผ่าน และมีคลองซอยเชื่อมระหว่างคลองหลักเป็นก้างปลา เช่น คลองสามตะวันตก คลองสี่ตะวันตก คลองสามวา

2.3 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศ (พ.ศ.2536-2565) พบว่า แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 28.9 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 35.7 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุด 22.9 องศาเซลเซียส ในเดือนธันวาคมและมกราคม

2.3.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,496.1 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 132 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 301.3 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 21 วัน

2.3.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2536-2565) ณ สถานีตรวจอากาศสนามบินดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่กลางเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งต้นเดือนพฤศจิกายนถึงปลายเดือนมีนาคม (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

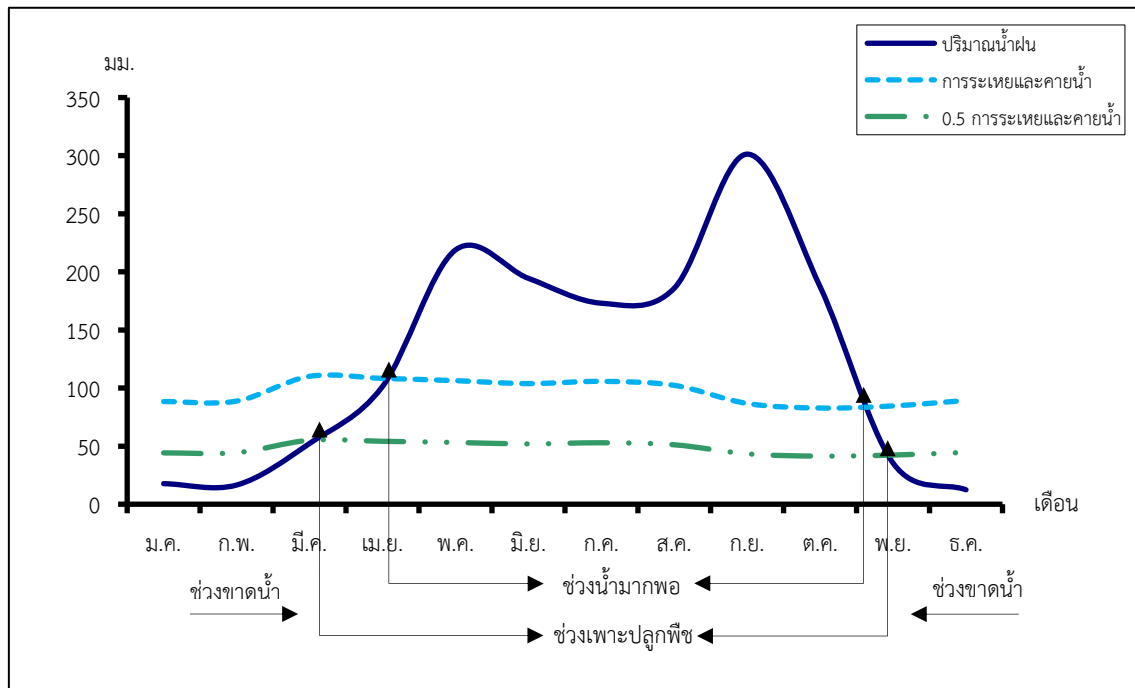
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศสนามบินดอนเมือง กรุงเทพฯ¹ (พ.ศ.2536-2565)

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	22.9	32.1	27.2	66.0	17.7	2.1	88.4	17.2
ก.พ.	24.2	33.6	28.6	68.0	16.5	2.6	88.8	16.1
มี.ค.	25.9	34.9	29.8	70.0	52.3	4.8	110.1	47.9
เม.ย.	26.7	35.7	30.6	72.0	101.3	8.6	108.3	84.9
พ.ค.	26.8	34.9	30.2	74.0	218.8	16.4	106.3	142.2
มิ.ย.	26.6	34.2	29.7	74.0	194.4	17.4	103.8	133.9
ก.ค.	26.4	33.5	29.3	75.0	173.0	17.8	105.7	125.1
ส.ค.	26.2	33.4	29.1	76.0	185.9	19.7	102.3	130.6
ก.ย.	25.6	33.0	28.6	80.0	301.3	21.1	86.7	155.1
ต.ค.	25.5	32.6	28.5	78.0	187.1	15.7	82.8	131.1
พ.ย.	24.7	32.4	28.3	70.0	35.4	4.6	84.6	33.4
ธ.ค.	22.9	31.5	27.0	65.0	12.4	1.6	89.3	12.2
เฉลี่ย	25.4	33.5	28.9	72.3	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,496.1	132.4	1,157.0	1,029.7

หมายเหตุ : ¹ เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ต่ำบามากที่สุด

² จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2566)

รูปที่ 2-2 กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรกรุงเทพมหานคร

2.4 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566) ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่างๆ ดังนี้

2.4.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 10,343 ไร่ หรือร้อยละ 61.69 ของพื้นที่แขวง 2.4.2

2.4.2 พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 4,671 ไร่ หรือร้อยละ 28.87 ของพื้นที่แขวง ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 4,177 ไร่ หรือร้อยละ 24.92 ของพื้นที่แขวง ได้แก่ นาไร่ นาข้าว
- 2) ไม้ผล มีเนื้อที่ 29 ไร่ หรือร้อยละ 0.18 ของพื้นที่แขวง ได้แก่ ไม้ผลผสม กล้วย
- 3) พืชสวน มีเนื้อที่ 336 ไร่ หรือร้อยละ 2.00 ของพื้นที่แขวง ได้แก่ พืชสวนไร่/เสื่อมโหรีม พืชผัก นาหญ้า

4) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 129 ไร่ หรือร้อยละ 0.77 ของพื้นที่แขวง ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำไร่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

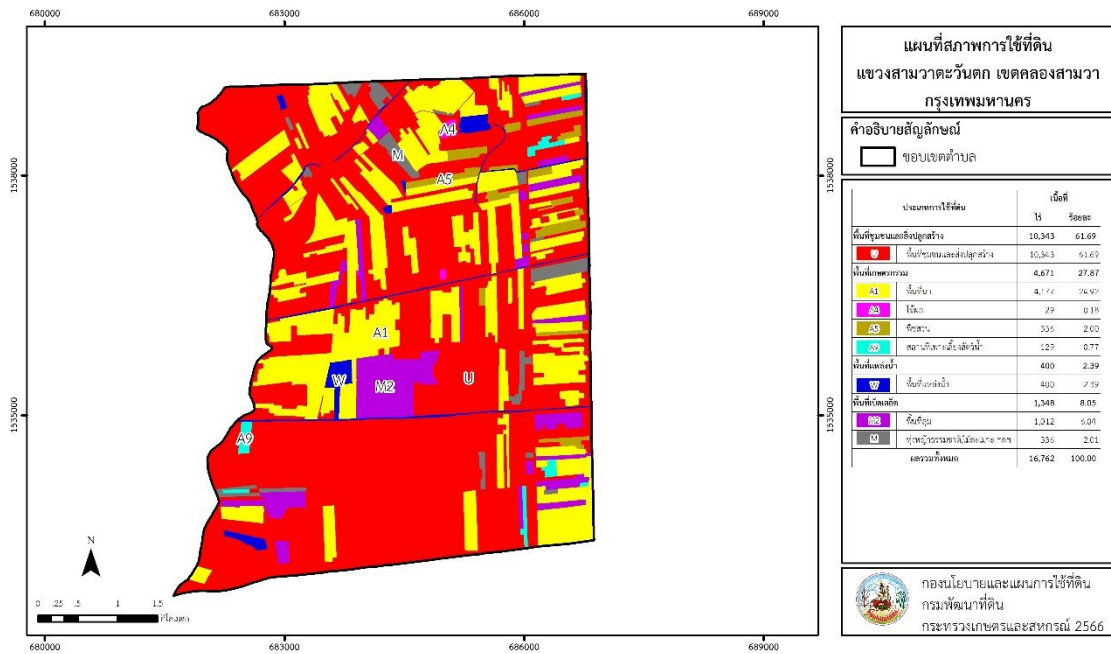
2.4.3 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 400 ไร่ หรือร้อยละ 2.39 ของพื้นที่แขวง ได้แก่ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ บ่อน้ำในไร่นา

2.4.4 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 1,348 ไร่ หรือร้อยละ 8.05 ของพื้นที่แขวง ได้แก่ พุ่งหญ้า ธรรมชาติ พุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ถม

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน แขวงคลองสามวา เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	10,343	61.69
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	8,095	48.29
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	153	0.91
U405	ถนน	388	2.31
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	65	0.39
U601	สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	428	2.55
U605	สถานีบริการน้ำมัน	7	0.04
U701	สนามกอล์ฟ	1,207	7.20
A	พื้นที่เกษตรกรรม	4,671	27.87
A100	นาไร่	582	3.47
A101	นาข้าว	3,595	21.45
A401	ไม้ผลผสม	28	0.17
A411	กล้วย	1	0.01
A500	พืชสวนไร่/เสื่อมโทรม	12	0.07
A502	พืชผัก	51	0.30
A510	นาหญ้า	273	1.63
A900	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำไร่	37	0.22
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	92	0.55
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	1,348	8.05
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	277	1.65
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	6	0.04
M201	พื้นที่ลุ่ม	1,012	6.04
M405	พื้นที่ถม	53	0.32
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	400	2.39
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	224	1.34
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	75	0.45
W202	บ่อน้ำในไร่นา	101	0.60
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		16,762	100.00

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

2.5 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.5.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2565 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่แขวงสามวาตะวันตก มีประชากรรวม 61,529 คน แยกเป็นชาย 28,840 คน เป็นหญิง 32,689 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 2,294.21 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 27,096 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มากขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 150 ครัวเรือน หรือร้อยละ 0.55 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 26,946 ครัวเรือน หรือร้อยละ 99.45 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 ถึง 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ปี 2565

พื้นที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
แขวงสามวาตะวันตก	27,096	28,840	32,689	61,529

ที่มา: กรมการปกครอง (2566)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ปี 2565

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	27,096	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มากขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	150	0.55
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มากขึ้นทะเบียนฯ	26,946	99.45

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2566)
2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

2.5.2 การถือครองที่ดิน

จากข้อมูลกรมการปกครอง ณ เดือนธันวาคม 2565 แขวงสามวาตะวันตก มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 27,096 ครัวเรือน โดยถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 0.62 ไร่ (เนื้อที่ของแขวงรวมต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด)

2.5.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ สภาพเศรษฐกิจของชุมชนในแขวงสามวาตะวันตก ส่วนใหญ่ประชากรมีอาชีพหลัก คือ ทำการเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา และรับจ้างทั่วไป

การประกอบอาชีพ ในแขวงสามวาตะวันตก พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ เกษตรกรประกอบอาชีพทำนา

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่ามีทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรน้ำ

3.1.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่าในพื้นที่แขวงสามวาตะวันตก มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565) 1,496.1 มิลลิเมตรต่อปี

3.1.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่แขวงสามวาตะวันตก มีรายละเอียดของแหล่งน้ำผิวดินดังนี้

แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ คลอง 2 ตะวันตก คลอง 3 ตะวันตก คลอง 4 ตะวันตก คลองสามวาตะวันออก และคลองสี่ตะวันออก

แหล่งน้ำผิวดินที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ คลองลำแบน คลองสามวา และคลองหนองระแหง

3.1.3 จากฐานข้อมูลน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล 2566 พบว่า แขวงสามวาตะวันตก มีจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.2 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร พบหน่วยแผนที่ดิน 3 หน่วยแผนที่ดิน เป็นดินในพื้นที่ลุ่ม ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Cc-cA ชุดดินฉะเชิงเทรา มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,328 ไร่ หรือร้อยละ 25.82 ของเนื้อที่แขวง

2) หน่วยแผนที่ดิน Rs-cA ชุดดินรังสิต มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 7,600 ไร่ หรือร้อยละ 45.34 ของเนื้อที่แขวง

3) หน่วยแผนที่ดิน Tan-sicA ชุดดินธัญบุรี มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,834 ไร่ หรือร้อยละ 28.84 ของเนื้อที่แขวง

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินเปรี้ยวจัด มีเนื้อที่ 7,600 ไร่ หรือร้อยละ 45.34 ของเนื้อที่แขวง คือ ชุดดินรังสิต (Rs)

รายละเอียดของสมบัติดิน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

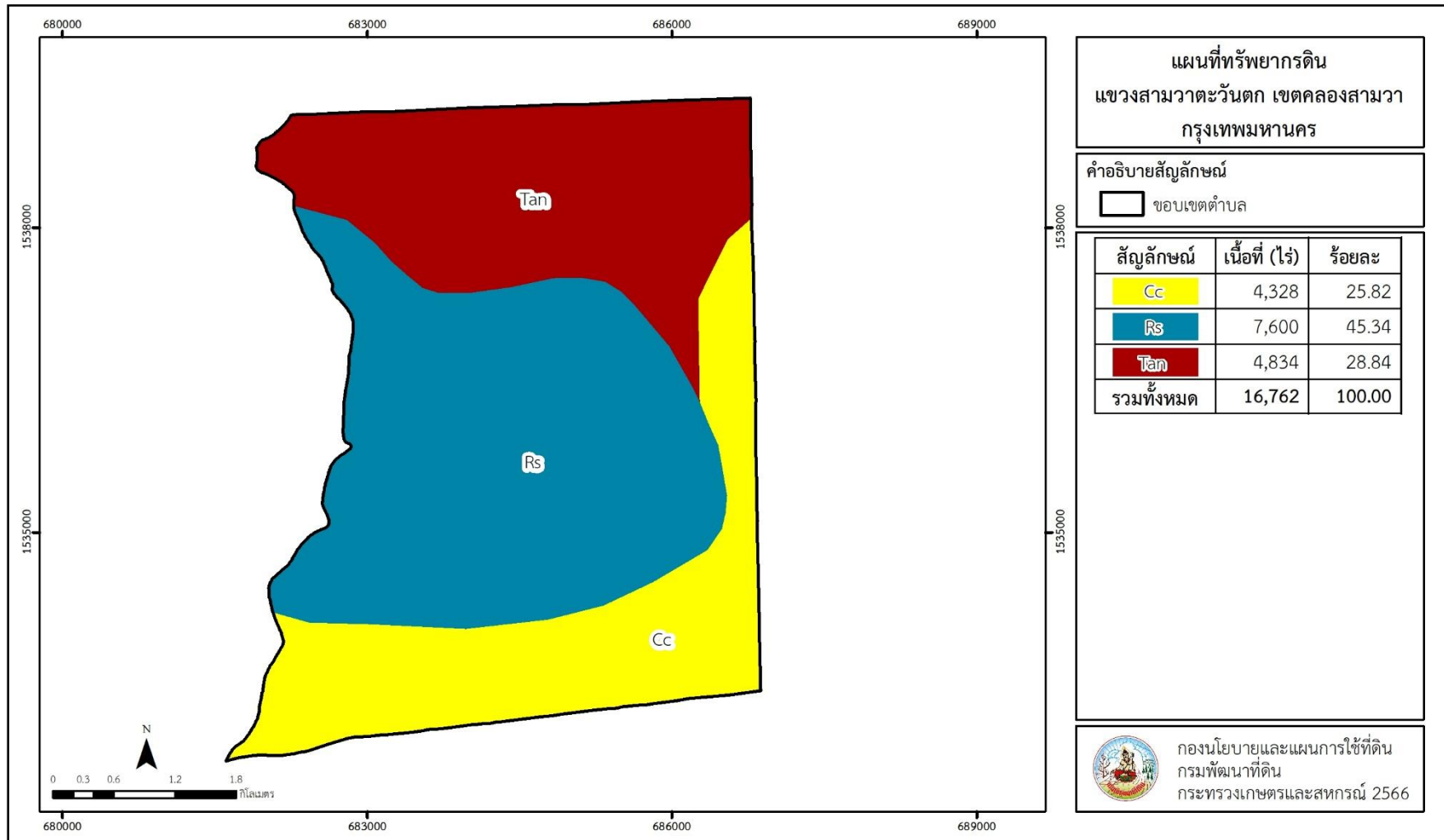
หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Cc-cA	0-2	>150	เลว	สูง	>20	>75	5.5-8.0	6.5-8.0	4-8	-	4,328	25.82
Rs-cA	0-2	>150	เลว	สูง	>20	35-75	4.5-5.0	<4.5	<2	50-100	7,600	45.34
Tan-sicA	0-2	>150	เลว	สูง	>20	35-75	4.5-5.0	<4.5	<2	-	4,834	28.84
รวมทั้งหมด											16,762	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน (2566)

แผนการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2566 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของแขวงสามวาตะวันตก คือ

- 1) ด้านดิน - ปัญหาดินเปรี้ยว
- ขาดการวิเคราะห์ดินก่อนทำการเกษตร
- ขาดปัจจัยการผลิตน้ำหมักชีวภาพ
- 2) ด้านน้ำ - ปัญหาวัชพืชกีดขวางทางน้ำ
- ปัญหาน้ำเน่าเสีย รอคการระบาย
- 3) ด้านพืช - ปัญหาข้าวดีดศัตรูข้าว
- ปัญหาเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่มีคุณภาพ
- ปัญหาศัตรูพืช เช่น หอยเชอรี่
- 4) ด้านตลาด - ผลผลิตไม่มีตลาดรองรับ
- ผลผลิตถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง
- 5) ด้านรวมกลุ่ม - ไม่มีการรวมกลุ่ม
- 6) ด้านสังคม - ปัญหาน้ำเสียและขยะมูลฝอยจากชุมชนเมือง
- 7) ด้านปศุสัตว์ - ขาดแคลนพันธุ์สัตว์ปีก
- 8) ด้านประมง - ขาดแคลนพันธุ์ปลา

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และแขวงสามวาตะวันตก มีความต้องการ คือ

- 1) ด้านดิน - ต้องการเครื่องอัดฟางและโรงเก็บฟาง
- ต้องการกากชา เพื่อกำจัดหอยเชอรี่
- สนับสนุนองค์ความรู้น้ำหมักชีวภาพ
- ต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งที่มีคุณภาพ
- 2) ด้านน้ำ - ขุดลอกคูคลองส่งน้ำ
- 3) ด้านพืช - ต้องการองค์ความรู้การแปรรูปข้าว ฟางข้าวเป็นภาชนะ
- ต้องการโรงเพาะเมล็ดพันธุ์และขยายเมล็ดพันธุ์

- 4) ด้านตลาด - ต้องการตลาดขายสินค้าทางการเกษตรในราคาที่เป็นธรรม
- ต้องการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพ
- 5) ด้านปศุสัตว์ - ต้องการพันธุ์สัตว์ปีก ได้แก่ ไก่ไข่ ไก่เนื้อ และเป็ด
- 6) ด้านประมง - ต้องการพันธุ์ปลา

ผลจากการจัดทำกรมีส่วนร่วมนของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 4 ประการ คือ

- 1.1) การใช้ที่ดินผิดประเภท
- 1.2) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 1.3) การขยายตัวของชุมชนเมือง
- 1.4) ไม่มีพระราชบัญญัติคุ้มครองพื้นที่เกษตร (พระราชบัญญัติการผังเมือง)

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 4 ประการ คือ

- 2.1) ขาดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน
- 2.2) การขยายตัวของชุมชนเมือง
- 2.3) เกษตรกรขาดองค์ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการแปลง
- 2.4) เกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ

3) สถานะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 12 ประการ คือ

- 3.1) ปัญหาดินเปรี้ยว
- 3.2) ขาดการวิเคราะห์ดินก่อนทำการเกษตร
- 3.3) ขาดปัจจัยการผลิตน้ำหมักชีวภาพ
- 3.4) ปัญหาวัชพืชกีดขวางทางน้ำ
- 3.5) ปัญหาน้ำเน่าเสีย รอคการระบาย
- 3.6) ปัญหาข้าวตืดศัตรูข้าว
- 3.7) ปัญหาเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่มีคุณภาพ
- 3.8) ปัญหาศัตรูพืช เช่น หอยเชอรี่
- 3.9) ผลผลิตไม่มีตลาดรองรับ
- 3.10) ผลผลิตถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง
- 3.11) ไม่มีการรวมกลุ่ม
- 3.12) ปัญหาน้ำเสียและขยะมูลฝอยจากชุมชนเมือง

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 6 ประการ คือ

- 4.1) ผลผลิตพืชต่ำ
- 4.2) ต้นทุนการผลิตสูง
- 4.3) รายได้ลดลง ไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิต
- 4.4) มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- 4.5) มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต
- 4.6) พื้นที่เกษตรกรรมลดลง

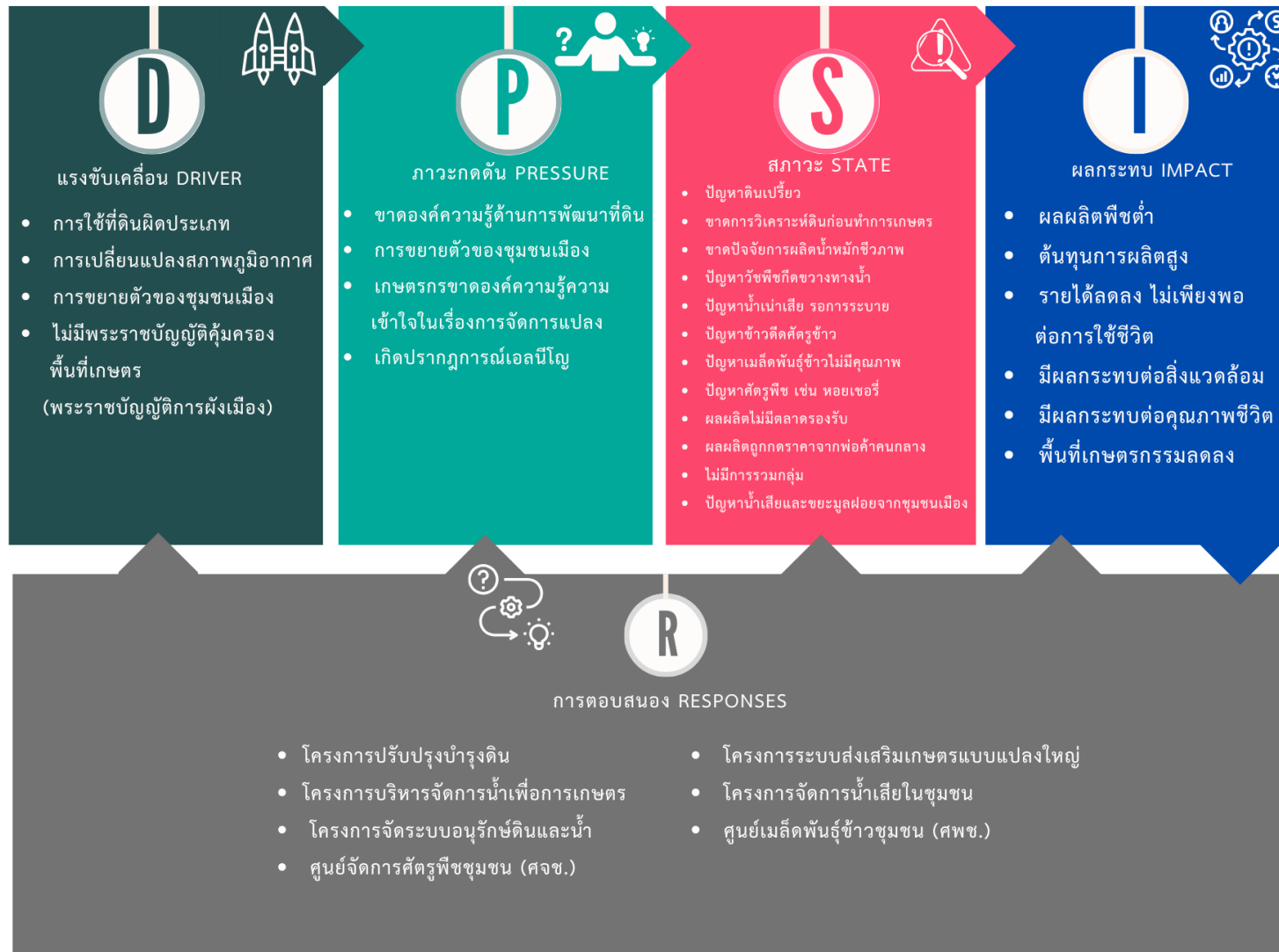
5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต มีดังนี้

5.1) อดีต-ปัจจุบัน

- 5.1.1) โครงการปรับปรุงบำรุงดิน
- 5.1.2) โครงการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

5.2) อนาคต

- 5.2.1) โครงการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 5.2.2) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)
 - 5.2.3) โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่
 - 5.2.4) โครงการจัดการน้ำเสียในชุมชน
 - 5.2.5) ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน (ศพช.)
- ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

- 1) ข้าวนาปรัง เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปรัง 3 รอบ
 - รอบแรก ทำการเพาะปลูกปลายเดือนธันวาคมถึงต้นเดือนมีนาคม
 - รอบสอง ทำการเพาะปลูกปลายเดือนมีนาคมถึงปลายเดือนกรกฎาคม
 - รอบสาม ทำการเพาะปลูกต้นเดือนสิงหาคมถึงปลายเดือนพฤศจิกายน
- 2) ไม้ผล/ไม้ผลผสม กล้วย ทุเรียนและเงาะเขียวได้ตลอดทั้งปี
- 3) นาหญ้า ทุเรียนและเงาะเขียวได้ตลอดทั้งปี

เดือน ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าวนาปรัง	ข้าว รอบแรก			ข้าว รอบสอง				ข้าว รอบแรก				
2. ไม้ผล	กล้วย											
3. หญ้า	หญ้า											

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ หรือการปลูกพืชต่างๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัตินิต และ คาร์ณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1 : ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือ กิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N : มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือ ปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความ เหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจน ต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการ เขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินใน แต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของแขวง

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของแขวง ได้แก่ ข้าว มะม่วง ถั่วฝักยาว มะนาว ข่า และตะไคร้

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดินดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ^๕ระดับความเหมาะสมทางกายภาพของดิน แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	มะม่วง	ถั่วฝักยาว	มะนาว	ข่า	ตะไคร้
Cc-cA	S3x	N	N	N	N	N
Rs-cA	S3z	N	S3zo	N	N	N
Tan-sicA	N	S1	S1	S1	N	N

หมายเหตุ : ระดับความเหมาะสม

S1: เหมาะสมสูง

S3: เหมาะสมเล็กน้อย

S3z: เขตการใช้ที่ดิน : ศักยภาพสูง (ป.1) (อยู่ในเขตชลประทาน)

N: ไม่เหมาะสม

ข้อจำกัด

o: ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช

x: การมีเกลือมากเกินไป

บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางด้านเกษตรกรรม และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

แผนการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก ตามประเภทการใช้ที่ดินและศักยภาพของการใช้ที่ดินในปัจจุบัน ได้เป็น 4 เขตหลัก ได้แก่ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ และเขตพื้นที่อื่น ๆ ทั้งนี้ในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) หากมีการปรับปรุงบำรุงดิน หรือปรับโครงสร้างของพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น ยกร่อง จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำประเภทต่าง ๆ สามารถยกระดับเป็นเขตเกษตรกรรมชั้นดีได้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำไว้แล้ว โดยเฉพาะระบบชลประทาน โดยมีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตเกษตรกรรม

เขตเกษตรกรรมมีเนื้อที่ 4,664 ไร่ หรือร้อยละ 27.83 ของพื้นที่แขวง พื้นที่เขตการเกษตรกรรมนี้เป็นบริเวณที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย และพื้นที่ เขตการเกษตรนี้เกษตรกรมีการใช้ประโยชน์เพื่อการเพาะปลูกทั้งนาข้าว ไม้ผล และไม้ยืนต้น แต่เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการเกษตรและทิศทางการพัฒนาพื้นที่นี้ สามารถแบ่งพื้นที่เขตเกษตรกรรมเป็น 3 เขต คือ เขตเกษตรกรรมชั้นดี เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมชั้นดี

เขตเกษตรกรรมชั้นดี มีเนื้อที่ 919 ไร่ หรือร้อยละ 5.48 ของพื้นที่แขวง เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชในระดับปานกลางถึงสูง มีทรัพยากรดินที่เหมาะสมและมีระบบชลประทานสามารถที่จะทำการเกษตรนอกฤดูฝน จึงสามารถพัฒนาศักยภาพการผลิตได้ดี โดยแบ่งได้เป็น 1 เขตย่อย ดังนี้

1.1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ที่ 2110)

เขตทำนาพื้นที่ลุ่ม มีเนื้อที่ 919 ไร่ หรือร้อยละ 5.48 ของพื้นที่แขวง เป็นพื้นที่ทำนามีความเหมาะสมสูง อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทาน ทรัพยากรดินในเขตทำนาดังกล่าวมีลักษณะเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียวละเอียด ความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติปานกลาง

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง

เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมชั้นดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 1 ประเภท ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) มีรายละเอียดดังนี้

2.1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) เป็นเขตที่มีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำโดยเฉพาะระบบชลประทาน มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม ดัดข้อจำกัดจากลักษณะดิน ซึ่งมีสมบัติดินที่ไม่เหมาะสมบางประการ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา ประเภทที่ 1 (สัญลักษณ์ที่ 2211)

เขตทำนาพื้นที่ลุ่ม มีเนื้อที่ 140 ไร่ หรือร้อยละ 0.84 ของพื้นที่แขวง มีระบบชลประทาน ทรัพยากรดินเป็นดินที่ลุ่ม มีลักษณะเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียวถึงดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง มีความอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลางถึงสูงสำหรับปลูกข้าว (S2,S1)

(2) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ที่ 2215)

เขตปลูกพืชทางเลือก มีเนื้อที่ 191 ไร่ หรือร้อยละ 1.14 ของพื้นที่แขวง ซึ่งอยู่ในเขตชลประทาน โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกมะม่วง กล้วย หล้าสนาม พืชสมุนไพรเป็นต้น ทรัพยากรดินเป็นดินพื้นที่ลุ่มที่มีการยกร่องหรือทำคันดินเพื่อปรับเปลี่ยนมาปลูกไม้ยืนต้น เพื่อแก้ไขข้อจำกัดด้านการระบายน้ำของดิน ความอุดมสมบูรณ์ดินตามธรรมชาติปานกลาง

2.2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา ประเภทที่ 2 (สัญลักษณ์ที่ 2221)

เขตทำนา มีเนื้อที่ 1,442 ไร่ หรือร้อยละ 8.60 ของพื้นที่แขวง เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโดยอาศัยน้ำฝนหรือแหล่งน้ำสำรองเป็นหลัก ทรัพยากรดินเป็นดินที่ลุ่ม มีลักษณะเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียวถึงดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง มีความอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลางถึงสูงสำหรับปลูกข้าว (S2,S1)

(2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ที่ 2222)

เขตปลูกไม้ผล มีเนื้อที่ 22 ไร่ หรือร้อยละ 0.13 ของพื้นที่แขวง ซึ่งอยู่ในเขตชลประทาน เกษตรกรบางรายมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่จากนาข้าวมาปลูกไม้ผลโดยการยกร่อง โดยส่วนใหญ่ปลูกไม้ผลผสม กล้วย มะพร้าว มะม่วง เป็นต้น มีความเหมาะสมสำหรับปลูกไม้ผลระดับปานกลางถึงสูง ทรัพยากรดินในเขตปลูกไม้ผลดังกล่าวมีลักษณะดินเป็นพวกดินเหนียวละเอียด ความอุดมสมบูรณ์ของดินปานกลาง

(3) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ที่ 2225)

เขตปลูกไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 136 ไร่ หรือร้อยละ 0.81 ของพื้นที่แขวง ซึ่งอยู่ในเขตชลประทาน โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกพืชสมุนไพร(ชา/ตะไคร้/กะเพา) เป็นต้น ทรัพยากรดินเป็นดินพื้นที่ลุ่มที่มีการยกร่องหรือทำคันดินเพื่อปรับเปลี่ยนมาปลูกไม้ยืนต้น เพื่อแก้ไขข้อจำกัดด้านการระบายน้ำของดิน ความอุดมสมบูรณ์ดินตามธรรมชาติปานกลาง

3) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ

เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ มีเนื้อที่ 1,684 ไร่ หรือร้อยละ 10.05 ของพื้นที่แขวง เป็นพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อยและไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืช ลักษณะเนื้อดินบนเป็นพวกดินร่วนปนทรายแป้ง ดินตอนล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง มีความอุดมสมบูรณ์ในระดับต่ำ เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อยสำหรับปลูกข้าว (S3) โดยแบ่งได้เป็น 8 เขตย่อย ดังนี้

3.1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ที่ 2310)

เขตทำนา มีเนื้อที่ 1,666 ไร่ หรือร้อยละ 9.94 ของพื้นที่แขวง เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโดยอาศัยน้ำฝนหรือแหล่งน้ำสำรองเป็นหลัก ทรัพยากรดินเป็นดินที่ตื้น มีลักษณะเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียวร่วนเหนียวปนทรายแป้ง มีความอุดมสมบูรณ์ในระดับต่ำ

3.2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ที่ 2320)

เขตปลูกไม้ผล มีเนื้อที่ 7 ไร่ หรือร้อยละ 0.04 ของพื้นที่แขวง เป็นพื้นที่ปลูกไม้ผลโดยอาศัยน้ำฝนหรือแหล่งน้ำสำรองเป็นหลัก เกษตรกรบางรายมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่จากนาข้าวมาปลูกไม้ผล จึงเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผลที่มีความเหมาะสมปานกลางถึงสูง ทรัพยากรดินในเขตปลูกไม้ผลดังกล่าวมีลักษณะดินเป็นพวกดินเหนียวละเอียด ความอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง

3.3) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ที่ 2350)

เขตปลูกพืชทางเลือก มีเนื้อที่ 11 ไร่ หรือร้อยละ 0.07 ของพื้นที่แขวง เป็นพื้นที่ปลูกพืชทางเลือกโดยอาศัยน้ำฝนหรือแหล่งน้ำสำรองเป็นหลัก โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกยูคาลิปตัส และไม้ปลูกเพื่อการค้า เป็นต้น ทรัพยากรดินเป็นดินพื้นที่ลุ่มที่มีการยกร่องหรือทำคันดินเพื่อปรับเปลี่ยนมาปลูกไม้ยืนต้นเพื่อแก้ไขข้อจำกัดด้านการระบายน้ำของดิน ความอุดมสมบูรณ์ดินตามธรรมชาติปานกลาง

4) เขตประมง (สัญลักษณ์ที่ 2400)

เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 130 ไร่ หรือร้อยละ 0.78 ของพื้นที่แขวง เขตนี้เป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงปลา

6.2.2 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ที่ 3100)

เขตชุมชนเมือง มีเนื้อที่ 8,642 ไร่ หรือร้อยละ 51.56 ของพื้นที่แขวง เขตนี้เป็นบริเวณที่ตั้งของชุมชนเมืองและย่านการค้า

2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ที่ 3200)

เขตอุตสาหกรรมที่ดำเนินการในปัจจุบัน มีเนื้อที่ 65 ไร่ หรือร้อยละ 0.39 ของพื้นที่แขวง

3) เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ที่ 3300)

เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีเนื้อที่ 1,645 ไร่ หรือร้อยละ 9.81 ของพื้นที่แขวง

6.2.3 เขตแหล่งน้ำ

1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ที่ 4100)

เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ มีเนื้อที่ 293 ไร่ หรือร้อยละ 1.75 ของพื้นที่แขวง ได้แก่ ลำห้วย ลำคลอง แม่น้ำ หนอง บึง และทะเลสาบ

2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ที่ 4200)

เขตแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น มีเนื้อที่ 103 ไร่ หรือร้อยละ 0.61 ของพื้นที่แขวง ได้แก่ บ่อน้ำในไร่นา

6.2.4 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ที่ 5000)

เขตพื้นที่อื่น ๆ มีเนื้อที่ 1,350 ไร่ หรือร้อยละ 8.05 ของพื้นที่แขวง ได้แก่ พื้นที่ลุ่ม ทุ่งหญ้า
ธรรมชาติ และพื้นที่ถม

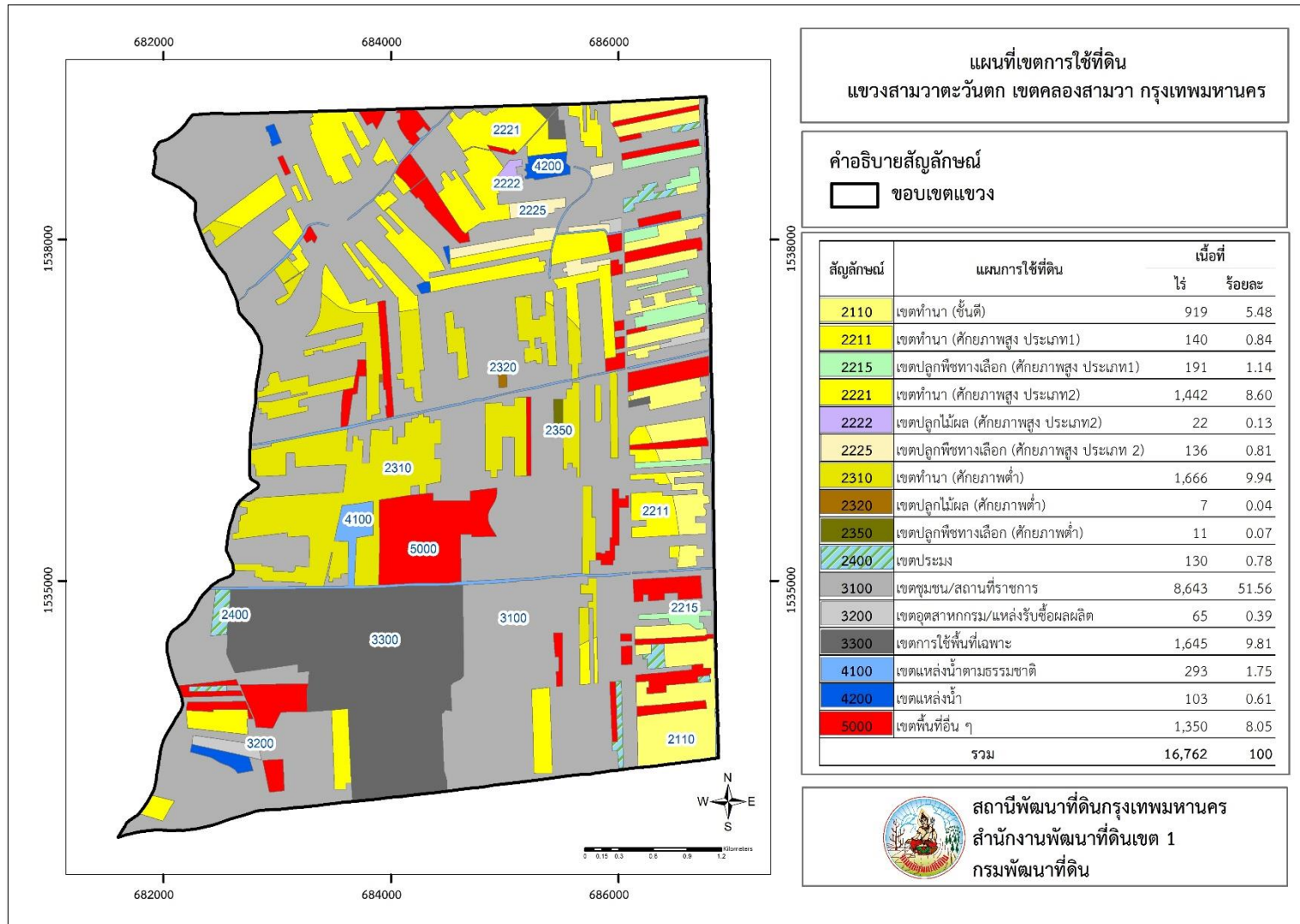
ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

สัญลักษณ์	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
	1. เขตเกษตรกรรม	4,664	27.83
	1.1 เขตเกษตรกรรมชั้นดี	919	5.48
2110	1) เขตทำนา	919	5.48
	1.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	1,931	11.52
	1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1)	331	1.98
2211	1) เขตทำนา	140	0.84
2215	2) เขตปลูกพืชทางเลือก	191	1.14
	2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)	1,600	9.54
2221	1) เขตทำนา	1,442	8.60
2222	2) เขตปลูกไม้ผล	22	0.13
2225	3) เขตปลูกพืชทางเลือก	136	0.81
	1.3 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	1,684	10.05
2310	1) เขตทำนา	1,666	9.94
2320	2) เขตปลูกไม้ผล	7	0.04
2350	3) เขตปลูกพืชทางเลือก	11	0.07
2400	1.4 เขตประมง	130	0.78
	2. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	10,352	61.76
3100	2.1 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	8,642	51.56
3200	2.2 เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	65	0.39
3300	2.3 เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	1,645	9.81
	3. เขตแหล่งน้ำ	396	2.36
4100	3.1 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	293	1.75
4200	3.2 เขตแหล่งน้ำ	103	0.61
	4. เขตพื้นที่อื่น ๆ	1,350	8.05
5000	4.1 เขตพื้นที่อื่น ๆ	1,350	8.05
	รวมทั้งสิ้น	16,762	100.00

หมายเหตุ : เนื้อหาที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร แล้ว จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ถึง พ.ศ. 2571

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก ไปเสนอต่อสำนักงานเขตคลองสามวา เพื่อมีมติ ให้ความร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดินในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการ เชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินกรุงเทพมหานคร เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายัง กรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่ กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินกรุงเทพมหานคร นำเสนอต่อที่ประชุมกรุงเทพมหานคร/สำนักงานเขต เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่นๆ นำกิจกรรมโครงการฯภายใต้ภารกิจของ หน่วยงานนั้นๆ มาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา ที่กำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรร ให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตเกษตรกรรม

7.2.1 เขตเกษตรกรรมชั้นดี เนื้อที่ 919 ไร่

เขตพื้นที่ทำนา เนื้อที่ 919 ไร่ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินเปรี้ยว มีแผนงาน/โครงการ ปรับปรุงคุณภาพดิน และบำรุงดิน ดังนี้

1. การพัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยว
 - 1) การจัดหาปุ๋ยเพื่อการเกษตร (ปุ๋ยมาร์ล)
 - 2) การส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตพืชในพื้นที่ดินเปรี้ยว
 - 3) จัดหาเมล็ดพันธุ์ปอเทือง
 - 4) ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน

- 5) ส่งเสริมการผลิตและใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- 6) ไถกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุ
- 7) ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ พต.
- 8) หมู่บ้านปลอดขยะอินทรีย์ต้นแบบ (Zero Waste Village)

7.2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เนื้อที่ 1,931 ไร่

1. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) เนื้อที่ 331 ไร่
เขตทำนา เนื้อที่ 140 ไร่ เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 191 ไร่
 2. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เนื้อที่ 1,600 ไร่
เขตทำนา เนื้อที่ 1,442 ไร่ เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 22 ไร่
เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 136 ไร่
- 1) ส่งเสริมการผลิตและใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
 - 2) ส่งเสริมการผลิตและใช้สารควบคุมและป้องกันแมลงศัตรูพืช
 - 3) ส่งเสริมการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง

7.2.3 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ 1,684 ไร่

1. เขตทำนา เนื้อที่ 1,666 ไร่ เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 7 ไร่ เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 11 ไร่
- 1) การจัดหาปุ๋ยเพื่อการเกษตร (ปุ๋ยมาร์ล)
 - 2) การส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตพืชในพื้นที่ดินเปรี้ยว
 - 3) ส่งเสริมการผลิตและใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
 - 4) ไถกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุ
 - 5) ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ พต.

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรมชั้นดี เนื้อที่ 919 ไร่

1. เขตพื้นที่ทำนาเขตเกษตรกรรมชั้นดี เนื้อที่ 919 ไร่ เขตทำนา เนื้อที่ 140 และ
เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 191 ไร่
- 1) การขยายศักยภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว (ชั้นพันธุ์คัด ,
พันธุ์หลัก) การผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ขยายและจำหน่าย เสริมสร้างศักยภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรจัดตั้งของศูนย์ข้าวชุมชน (ศูนย์วิจัยข้าวคลองหลวง)
 - 2) ถ่ายทอดองค์ความรู้การลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตสินค้าเกษตร (สำนักงานเกษตรพื้นที่
กรุงเทพมหานคร)

- 3) การแจ้งเตือนการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช (ข้าว) จัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (สำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร)
 - 4) การอบรมให้ความรู้กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรเพื่อยกระดับสู่มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) (กรมวิชาการเกษตร)
 - 5) การบริหารจัดการน้ำดูแลตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มี (สำนักการระบายน้ำ)
 - 6) การขุดลอกคูคลอง/ลำประโดงให้น้ำเข้าถึงพื้นที่การเกษตร (สำนักการระบายน้ำ)
 - 7) การปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชใช้น้ำน้อย (สำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร)
 - 8) สถานที่/จุดให้เกษตรกรจำหน่ายสินค้าเกษตรในพื้นที่โดยไม่มีพ่อค้าคนกลาง (Farmer Market) (สำนักพัฒนาสังคมและสวัสดิการ)
 - 9) การศึกษาวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทดแทนแรงงานภาคการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)
 - 10) การส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งตามศักยภาพ (กรมส่งเสริมสหกรณ์)
 - 11) การรณรงค์ดเผาตอซังและฟางข้าว เพื่อป้องกันการเกิดมลพิษในอากาศ (สำนักพัฒนาสังคมและสวัสดิการ)
 - 12) โครงการจัดการขยะและน้ำเสียในชุมชน (สำนักงานเขตคลองสามวา)
- 2. เขตปศุสัตว์และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ**
- 1) โครงการส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์ กรุงเทพมหานคร)
 - 2) โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่เลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์ กรุงเทพมหานคร)
 - 3) โครงการสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผลิตด้านประมง (สำนักงานประมงพื้นที่ กรุงเทพมหานคร)
 - 4) โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP (สำนักงานประมงพื้นที่ กรุงเทพมหานคร)
 - 5) โครงการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสวยงาม (สำนักงานประมงพื้นที่ กรุงเทพมหานคร)
 - 6) โครงการการจัดการอาหารเพื่อเพิ่มผลผลิต (สำนักงานประมงพื้นที่กรุงเทพมหานคร)
 - 7) โครงการส่งเสริมและพัฒนาการแปรรูปสินค้าประมงเพื่อเพิ่มมูลค่า (สำนักงานประมงพื้นที่กรุงเทพมหานคร)

7.3.2 เขตแหล่งน้ำ

- 1) โครงการพัฒนาระบบชลประทานด้วยนวัตกรรม (กรมชลประทาน)
- 2) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำ (กรมชลประทาน)
- 3) โครงการพัฒนาโครงการชลประทานเดิม (กรมชลประทาน)
- 4) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการส่งและระบายน้ำ (กรมชลประทาน)

7.4 ความต้องการของชุมชน

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน (PRA) ณ ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2566 ได้มีความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการขอสนับสนุนปูนมาร์ลเพื่อแก้ปัญหาดินเปรี้ยว วิเคราะห์ดินก่อนทำการเกษตร ขอรับการสนับสนุนองค์ความรู้เรื่องการจัดการตอซังหลังการเก็บเกี่ยว การจัดการดินน้ำ ปุ๋ย พืช พร้อมด้วยปัจจัยการผลิตปุ๋ย พันธุ์ปลาเบญจพรรณ พันธุ์ไก่ไข่ ไก่เนื้อ เป็ด ต้องการตลาดขายสินค้าทางการเกษตร องค์ความรู้การแปรรูปผลผลิตข้าวและฟางข้าวเป็นภาชนะและของชำร่วย รวมทั้งต้องการขอรับการสนับสนุนวัคซีนสำหรับสัตว์ให้ทั่วถึง และการส่งเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่มในชุมชนให้เข้มแข็ง

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของแขวงสามวาตะวันตก กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของแขวงสามวาตะวันตกในภาพรวมสรุปได้ว่ามีปัญหาสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ปัญหาดินเปรี้ยว (2) ปัญหาน้ำใช้เพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ และ (3) ปัญหาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว

ปัญหารองลงมา คือ ปัญหาโรคแมลงศัตรูพืช ต้นทุนการผลิตสูง และการขยายตัวของชุมชนเมือง ปัญหาดังกล่าวนี้ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

(1) ในส่วนปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้น คือ ดินเปรี้ยวจัด และดินขาดความอุดมสมบูรณ์ โดยในพื้นที่แขวงสามวาตะวันตก ซึ่งมีเนื้อที่รวม 16,762 ไร่ นั้น เป็นดินในพื้นที่ลุ่ม ได้แก่ พบหน่วยแผนที่ดิน 3 หน่วยแผนที่ดิน เป็นดินในพื้นที่ลุ่ม ได้แก่ 1) หน่วยแผนที่ดิน Cc-cA ชุดดินฉะเชิงเทรา มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,328 ไร่ หรือร้อยละ 25.82 ของเนื้อที่แขวง 2) หน่วยแผนที่ดิน Rs-cA ชุดดินรังสิต มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 7,600 ไร่ หรือร้อยละ 45.34 ของเนื้อที่แขวง 3) หน่วยแผนที่ดิน Tan-sicA ชุดดินธัญบุรี มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,834 ไร่ หรือร้อยละ 28.84 ของเนื้อที่แขวง ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินเปรี้ยวจัด มีเนื้อที่ 7,600 ไร่ หรือร้อยละ 45.34 ของเนื้อที่แขวง คือ ชุดดินรังสิต (Rs) ซึ่งเป็นพื้นที่เขตเกษตรกรรม 4,664 ไร่ ประสบปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากมีการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานาน

โครงสร้างของดินได้มีการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นระยะเวลานานทำให้ดินแน่นตัว น้ำในดินและอากาศในดินที่เคยมีอยู่สูญหายไป ส่วนธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุ ก็มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกัน เนื่องจากพืชนำไปใช้ และอินทรีย์วัตถุได้สลายตัวไป

(2) ปัญหาเรื่องน้ำใช้เพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ นั้น เนื่องจากปัญหาภัยแล้ง ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำ จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องปรับระดับน้ำเข้าลำรางเพื่อให้ น้ำเข้าถึงพื้นที่การเกษตร อีกทั้งในลำคลองมีผักตบชวา น้ำในลำคลองไม่สามารถระบายได้ ทำให้น้ำเน่าเสีย จำเป็นต้องทำการขุดลอกคลอง กำจัดผักตบชวาและขยะที่เป็นสาเหตุให้ท่อระบายน้ำอุดตันและขวางทางระบายน้ำ และจัดหาน้ำให้แหล่งน้ำต้นทุน โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน

(3) ในกรณีของปัญหาพันธุ์ข้าวปลูกที่มีคุณภาพต่ำและไม่เพียงพอต่อการทำนานั้น คือ ปัญหาปริมาณข้าวดีดในแปลง ส่งผลเพิ่มต้นทุนในการจ้างแรงงานตัดข้าวดีด ค่าปุ๋ยเพิ่ม ค่าน้ำมัน เพื่อจัดการกับข้าวดีดในแปลงนาแต่ให้ผลผลิตตกต่ำ จะสรุปได้ว่ามี 3 ประการ คือ 1. ขาดความรู้ในการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ โดยซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือ และซื้อพันธุ์จำหน่ายมาปลูก 2. ไม่มีการจัดการเครื่องจักรก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวข้าว 3. ขาดองค์ความรู้ในการจัดการแปลงผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ (เช่น พันธุ์คัด , พันธุ์หลัก) จึงจำเป็นต้องเร่งเข้าไปส่งเสริมถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ และรวมกลุ่มเกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน จำหน่ายให้เกษตรกรไปปลูกในพื้นที่

(4) ปัญหาโรคแมลงศัตรูพืช คือ เกษตรกรในพื้นที่แขวงสามวาตะวันตกมีการทำนากันตลอดทั้งปี ไม่มีการพักดิน ไถตากดินหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตจนทำให้เกิดเชื้อโรคสะสม อีกทั้งมีการใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช และแมลงศัตรูพืช เกินกว่าอัตราส่วนที่กำหนดส่งผลให้เกิดการดื้อยา และมีสารเคมีตกค้างในผลผลิตจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องให้ความรู้กับเกษตรกรถึงโทษของการใช้สารเคมีเกินกว่ากำหนด พร้อมกับให้ความรู้ในการใช้สารชีวภัณฑ์แทน และปัญหาการรบกวนจากหอยเชอรี่และนกมากินเมล็ดพันธุ์ข้าวหลังหว่าน เกษตรกรใช้วิธีการจุดประทัดไล่จนทำให้เกิดเสียงดัง รบกวนประชาชนในเขตชุมชนเมือง ส่งผลให้เกิดข้อพิพาทร้องเรียนกัน จึงต้องการให้หน่วยงานสนับสนุนและส่งเสริมองค์ความรู้ในการจัดการศัตรูพืช เช่น นกหอยเชอรี่ เป็นต้น

(5) ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง เกิดจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ การกีดกันทางการค้าและงดการส่งออกแร่ธาตุที่ใช้ผลิตปุ๋ยเคมีจากประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ของโลก เช่น ประเทศรัสเซีย และประเทศจีน เป็นต้น ส่งผลให้ปุ๋ยมีราคาขึ้นอย่างก้าวกระโดดเกษตรกรต้องแบกรับต้นทุนที่สูงขึ้น การแก้ไขปัญหานี้ โดยการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการนำวัสดุเหลือใช้จากการเกษตรมาผลิตและใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง น้ำหมักชีวภาพ และสารชีวภัณฑ์ในการป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืช อีกทั้งเป็นการลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตได้

(6) ปัญหาการขยายตัวของชุมชนเมือง เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ การเกษตรของ กรุงเทพมหานคร เนื่องจากประชากรที่เพิ่มมากขึ้น และที่อยู่อาศัยเกิดเป็นชุมชนแออัดทำให้เมืองต้อง ขยายออกมารุกล้ำพื้นที่การเกษตรจนเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรกับชุมชนเมือง

เพื่อตอบสนองข้อเสนอดังกล่าวทั้ง 6 ประการนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วสรุปได้ว่า ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาการขยายตัวของชุมชนเมืองได้ เนื่องจากติดข้อ กฎหมาย และยังไม่มีพระราชบัญญัติคุ้มครองพื้นที่เกษตร (พระราชบัญญัติการผังเมือง) และเกษตรกร ในพื้นที่แขวงสามวาตะวันตกไม่มีพื้นที่ของตนเอง เป็นที่เช่าจากนายทุนร้อยละ 90 ของจำนวนเกษตรกรใน แขวงสามวาตะวันตก

เพื่อให้การใช้ที่ดินสามารถใช้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ทั้งตัวเกษตรกร ชุมชน ในด้าน เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม (รูปที่ 7-1)

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1.เขตเกษตรกรรมชั้นดี เนื้อที่ 919 ไร่ 1.1 เขตพื้นที่ทำนา เนื้อที่ 919 ไร่	1. การพัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยว 1.1 การจัดหาปุ๋ยเพื่อการเกษตร (ปุ๋ยมาร์ล) 1.2 การส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตพืชในพื้นที่ดินเปรี้ยว 1.3 จัดหาเมล็ดพันธุ์ปอเทือง 1.4 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน 1.5 โกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุ 1.6 ส่งเสริมการผลิตและใช้สารอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร 1.7 ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ พด. 1.8 หมู่บ้านปลอดขยะอินทรีย์ต้นแบบ (Zero Waste Village)	1,102,800 13,785 150,000 13,785 312,460 13,785 13,785 300,000
2. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง 2.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) 1. เขตทำนา เนื้อที่ 140 ไร่ 2. เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 191 ไร่ 2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) 1. เขตทำนา เนื้อที่ 1,442 ไร่ 2. เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 22 ไร่ 3. เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 136 ไร่	2. ส่งเสริมการผลิตและใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร 2.1 สารควบคุมและป้องกันแมลงศัตรูพืช (น้ำหมักชีวภาพ) 2.2 ส่งเสริมการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง	335,400 35,000

แผนการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
3. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ 1. เขตทำนา เนื้อที่ 1,666 ไร่ 2. เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 7 ไร่ 3. เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 11 ไร่	3. การปรับปรุงบำรุงดิน	
	3.1 การจัดหาปุ๋ยเพื่อการเกษตร (ปุ๋ยมาร์ล)	1,999,200
	3.2 การส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตพืชในพื้นที่ดินเปรี้ยว	24,990
	3.3 โกลบต่อซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุ	566,440
	3.4 ส่งเสริมการผลิตและใช้สารอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	24,990
	3.5 ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ พด.	24,990
	รวมแผนงาน/โครงการ	4,931,410

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตเกษตรกรรม 1) เขตพื้นที่ทำนา เนื้อที่ 3,248 ไร่ 2) เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 29 ไร่ 3) เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 338 ไร่	1) โครงการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ระดับแขวง (สำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร) 2) โครงการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ข้าว) ระดับแขวง (สำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร) 3) โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชใช้น้ำน้อย (สำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร) 4) โครงการบริหารจัดการน้ำฤดูแล้งตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มี (กรมชลประทาน) 5) โครงการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม (กรมวิชาการเกษตร) 6) โครงการส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งตามศักยภาพ (กรมส่งเสริมสหกรณ์) 7) โครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรสมาชิกกองทุนฟื้นฟู (สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร) 8) โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) (สำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร) 9) โครงการจัดการขยะและน้ำเสียในชุมชน (สำนักงานเขตคลองสามวา) 10) โครงการชุดลอกคูคลอง (สำนักงานเขตคลองสามวา) 11) โครงการตลาดเกษตรกร (Farmer Market) (สำนักพัฒนาสังคม) 12) โครงการสนับสนุนเครื่องอัดฟาง (สำนักพัฒนาสังคม) 13) โครงการส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์กรุงเทพมหานคร)

ตารางที่ 7-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
5) เขตประมง เนื้อที่ 130 ไร่	1) โครงการสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผลิตด้านประมง (สำนักงานประมงพื้นที่กรุงเทพมหานคร) 2) โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP (สำนักงานประมงพื้นที่กรุงเทพมหานคร) 3) โครงการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสวยงาม (สำนักงานประมงพื้นที่กรุงเทพมหานคร) 4) โครงการการจัดการอาหารเพื่อเพิ่มผลผลิต (สำนักงานประมงพื้นที่กรุงเทพมหานคร) 5) โครงการส่งเสริมและพัฒนากการแปรรูปสินค้าประมงเพื่อเพิ่มมูลค่า (สำนักงานประมงพื้นที่กรุงเทพมหานคร)
2. เขตแหล่งน้ำ เนื้อที่ 396 ไร่	1) โครงการพัฒนาระบบชลประทานด้วยนวัตกรรม (กรมชลประทาน) 2) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำ (กรมชลประทาน) 3) โครงการพัฒนาโครงการชลประทานเดิม (กรมชลประทาน) 4) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการส่งและระบายน้ำ (กรมชลประทาน)

แผนการใช้ที่ดินแขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยนับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ (บาท)					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ	
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571			
1.เขตเกษตรกรรมขั้นต้น เนื้อที่ 919 ไร่	ปรับปรุงบำรุงดิน															
1.1 เขตพื้นที่ทำนา เนื้อที่ 919 ไร่	1. การพัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยว															
	1.1 การจัดหาปูนเพื่อการเกษตร (ปูนมาร์ล)	ตัน	199	180	180	180	180	919	238,800	216,000	216,000	216,000	216,000	1,102,800	พด.	
	1.2 การส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตพืชในพื้นที่ดินเปรี้ยว	ไร่	199	180	180	180	180	919	2,985	2,700	2,700	2,700	2,700	13,785	พด.	
	1.3 จัดหาเมล็ดพันธุ์ปอเทือง	ตัน	1	1	1	1	1	5	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	150,000	พด.	
	1.4 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	ไร่	199	180	180	180	180	919	2,985	2,700	2,700	2,700	2,700	13,785	พด.	
	1.5 โกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุ	ไร่	199	180	180	180	180	919	67,660	61,200	61,200	61,200	61,200	312,460	พด.	
	1.6 ส่งเสริมการผลิตและใช้สารอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	ไร่	199	180	180	180	180	919	2,985	2,700	2,700	2,700	2,700	13,785	พด.	
	1.7 ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ พด.	ไร่	199	180	180	180	180	919	2,985	2,700	2,700	2,700	2,700	13,785	พด.	
	1.8 หมู่บ้านปลอดขยะอินทรีย์ต้นแบบ (Zero Waste Village)	แห่ง	1	1	1	1	1	5	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	300,000	พด.	
2. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	2. ส่งเสริมการผลิตและใช้สารอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร															
เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1)	2.1 สารควบคุมและป้องกันแมลงศัตรูพืช (น้ำหมักชีวภาพ)	ลิตร	5,160	5,160	5,160	5,160	5,160	25,800	67,080	67,080	67,080	67,080	67,080	335,400	พด.	
1. เขตพื้นที่ทำนา เนื้อที่ 140 ไร่	2.2 ส่งเสริมการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง	ตัน	1	1	1	1	1	5	7,000	7,000	7,000	7,000	7,000	35,000	พด.	
2. เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 191 ไร่																
เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)																
1. เขตทำนาเนื้อที่ 1,442 ไร่																
2. เขตปลูกไม้ผลเนื้อที่ 22																
3. เขตปลูกพืชทางเลือกเนื้อที่ 136 ไร่																
3. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	3.ปรับปรุงบำรุงดิน															
1. เขตทำนาเนื้อที่ 1,666 ไร่	3.1 การจัดหาปูนเพื่อการเกษตร (ปูนมาร์ล)	ตัน	346	330	330	330	330	1,666	415,200	396,000	396,000	396,000	396,000	1,999,200	พด.	
2. เขตปลูกไม้ผลเนื้อที่ 7 ไร่	3.2 การส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตพืชในพื้นที่ดินเปรี้ยว	ไร่	346	330	330	330	330	1,666	5,190	4,950	4,950	4,950	4,950	24,990	พด.	
3. เขตปลูกพืชทางเลือกเนื้อที่ 11 ไร่	3.3 โกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุ	ไร่	346	330	330	330	330	1,666	117,640	112,200	112,200	112,200	112,200	566,440	พด.	
	3.4 ส่งเสริมการผลิตและใช้สารอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	ไร่	346	330	330	330	330	1,666	5,190	4,950	4,950	4,950	4,950	24,990	พด.	
	3.5 ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ พด.	ไร่	346	330	330	330	330	1,666	5,190	4,950	4,950	4,950	4,950	24,990	พด.	

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565. แหล่งที่มา :<https://ebmn.cdd.go.th/>. 1 มิถุนายน 2566.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2566. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565. แหล่งที่มา : <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2566.
- กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. 2566. แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>. 15 พฤษภาคม 2566
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2566. แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2566. ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565). กรมอุตุนิยมวิทยากระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพิภ. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน.
- สำนักงานภูมิสารสนเทศ สำนักงานการวางผังและพัฒนาเมือง จำแนกรายจังหวัด รายเขต และรายแขวง (ณ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา : <https://webportal.bangkok.go.th/cpud>
- สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่. 2566. แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. 2566. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565). แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop.1> พฤษภาคม 2566.

สถานีพัฒนาที่ดินกรุงเทพมหานคร
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์